

Relația dintre mediul înconjurător, sănătate și alimentație în România*

Ioan Jelev**

Stimate domnule academician, președinte al Academiei Române, Ioan-Aurel Pop,
 Stimată domnule academician, președinte al Secției de științe medicale a Academiei Române, Victor Voicu,
 Stimată domnule academician Irinel Popescu,
 Stimată domnule președinte al Academiei de Științe Medicale, Mircea Beuran,
 Stimată domnule președinte al Academiei de Științe Tehnice, Valeriu Jinescu,

Ne aflăm în pragul unei importante aniversări, 90 de ani de la înființarea Academiei de Științe Medicale. Aniversările constituie un prilej de bilanț și de trecere în revistă a meritelor înaintașilor noștri, dar și a performanțelor prezentului.

Înființată în anul 1935, prin Decret regal, ca urmare a stăruințelor a două personalități ale medicinei românești interbelice, prof. Daniel Danielopolu și prof. Constantin Angelescu, Academia a numărat printre membrii ei personalități marcante ale medicinei umane și veterinare, ale cercetării medicale și farmaceutice, profesori, cercetători, întemeietori de școli medicale precum Gheorghe Marinescu, Constantin Levaditi, Emil Racoviță, Grigore Antipa, Constantin I. Parhon, Nicolae Gh. Lupu, Ștefan Nicolau, Nicolae Simionescu și mulți alții. Prin Istoria sa, Academia de Științe Medicale reprezintă un reper în domeniul cercetării medicale și farmaceutice românești și un depozitar al valorilor științei și culturii academice.

În acest *Cuvânt de salut* din partea Academiei de Științe Agricole și Silvicultură (ASAS), aș dori să mă refer la relația dintre mediul înconjurător,

sănătate și alimentație în România. Iată că nu întâmplător între cele trei academii și Academia Română s-a stabilit un important acord de colaborare, la care a făcut o excelentă și onorantă referință dl președinte Ioan-Aurel Pop în *Cuvântul de salut*.

Doresc mai întâi să fac câteva referințe la procesul „mediu pentru Europa” și elaborarea corelată a unor planuri de acțiune mediu-sănătate. În domeniul mediului, în anul 1994, ca urmare a deciziei celei de a II-a Conferințe Europene pentru Mediu și Sănătate, Helsinki, 20–22 iunie 1994, organizată de către Organizația Mondială a Sănătății prin Filiala europeană OMS/EURO (când s-a și prezentat un Plan european de Acțiune intitulat: „Plan d’action en faveur de l’environnement et de la santé dans la Région européenne”: deuxième Conférence européenne sur l’environnement et la santé), s-a recomandat ca la nivelul țărilor UE să se elaboreze Planuri Naționale de Acțiune pentru Sănătate în relație cu Mediul (PNASM). În România, acesta a fost finalizat în anul 1997.

În ceea ce privește protecția mediului, în România au fost elaborate mai multe strategii după 1989 vizând protecția mediului, începând cu „Tezele în domeniul protecției mediului” (1990), „Strategia protecției mediului” elaborată cu sprijinul Băncii Mondiale (1992) sau „Strategia protecției mediului în România” elaborată în 1995. Adeseori, Strategiile elaborate au fost însoțite și de Programe de acțiune, care au stat la baza aplicării în practică a strategiilor de protecția mediului la nivel european. La cea de a doua reuniune a miniștrilor Mediului din Europa de la Lucerna (1993) s-a adoptat Planul de Acțiune în domeniul

*Cuvânt de salut rostit la Sesiunea aniversară „90 de ani de la înființarea Academiei de Științe Medicale din România” (8 mai 2025, Aula Academiei Române)

**Prof. univ., președinte interimar ASAS

Mediului pentru Europa Centrală și de Răsărit. O sarcină stabilită cu această ocazie a fost aceea ca în fiecare țară în tranziție să se elaboreze câte un Program Național de Acțiune pentru Protecția Mediului (PNAPM) corelat cu cel european. Dacă în Strategia Protecției Mediului sunt cuprinse obiective generale și căi de atingere a acestora, în PNAPM au fost detaliate aceste obiective prin programe de investiții concrete.

Dacă ne referim acum la relația dintre mediu și sănătate, aceasta este o relație „privilegiată”, având în vedere interdependența strânsă și condiționarea reciprocă ce există între starea de sănătate a populației și „sănătatea mediului înconjurător”. Nu întâmplător în politicile și strategiile de mediu se acordă o atenție deosebită acelor aspecte ce au un impact deosebit asupra sănătății oamenilor, atenție concretizată și într-unul dintre cele zece principii care stau la baza Legii protecției mediului. La Johannesburg, la Reuniunea la vârf pentru dezvoltare durabilă din anul 2002, această prioritate acordată aspectelor de sănătate se regăsește în acronimul **WEHAB**, provenit din inițialele în limba engleză a cuvintelor: Apă; Energie; Sănătate; Agricultură; Biodiversitate (Water, Energy, Health, Agriculture, Biodiversity), ca o sinteză a domeniilor prioritare ale dezvoltării durabile susținute pe cei trei piloni: *economic, social și de mediu*. În ultimul timp, la acești trei piloni se adaugă și un al patrulea, moștenirile culturale ale popoarelor. Ținând seama de relația specială mediu-sănătate, au fost promovate strategii și planuri comune de acțiune. Am considerat util să ilustrăm un astfel de program de management, prin Planul Național de Acțiune pentru Sănătate în relație cu Mediul (PNASM), elaborat, așa cum am mai amintit, ca urmare a deciziei celei de a II-a Conferințe Europene pentru Mediu și Sănătate, organizată de către OMS/EURO la Helsinki, în 1994.

În anii care au urmat, a devenit tot mai evident faptul că aspectele de sănătate și mediu nu pot fi abordate într-o manieră integrată și coerentă, fără introducerea în acest lanț a aspectelor de alimentație, agricultură și biodiversitate animală și vegetală. În acest sens, în anul 2008, Asociația Medicilor, a Medicilor Veterinari, a Medicilor Stomatologi și a Specialiștilor din Sănătatea Mediului

au format Organizația „One Health Commission”, ca un organism planetar, care a devenit coordonator al promovării Conceptului „One Health”. Acest concept recunoaște că sănătatea oamenilor, animalelor, solului, apei, plantelor și ecosistemelor sunt strâns interconectate, fapt ce presupune aplicarea unei abordări coordonate, colaborative, multidisciplinare și intersectoriale pentru a identifica riscurile potențiale sau existente care apar la interfața dintre sistemul integrat „sol-plantă-animal-om” și ecosistemele în care trăiesc. În România, poate mai mult ca în alte țări, există preocupări instituționale privitoare la tratarea interacțiunilor dintre animale, oameni, plante și diversele medii înconjurătoare, cu mențiune specială pentru medicina comparată a mediului uman și veterinar.

Îmi amintesc cu nostalgie, de o perioadă de la începutul anilor 1990, când lucram în cadrul Ministerului Apelor, Pădurilor și Mediului Înconjurător, la un proiect extrem de interesant finanțat de Banca Mondială în contextul relației MEDIU-SĂNĂTATE-ALIMENTAȚIE, la a cărui promovare am avut privilegiul să contribuim, și anume „Incidența bolilor canceroase în relație cu mediul înconjurător și alimentație”.

Inițiativa a aparținut regretaților acad. Nicolae Manolescu, prof. univ. Niculae Voiculeț de la Institutul Oncologic „Prof. Dr. Alexandru Trestioreanu” București, iar din perspectiva ocrotirii mediului înconjurător, directorului științific, dr. ing. Mihai Lesnic, de la Institutul cunoscut pe acea vreme sub acronimul ICIM. Acad. Manolescu și prof. Voiculeț puneau pe prim plan conceptul de prevenție în abordarea acestei boli grave, având în același timp în vedere impactul și legătura bolii cu alimentația și calitatea mediului înconjurător din zonele studiate. Între timp, medicina a făcut progrese imense sub toate aspectele, apelând astăzi și la inteligența artificială și progresele tehnologice remarcabile.

În încheiere, doresc să transmit din partea Prezidiului Academiei de Științe Agricole și Silviculturale „Gheorghe Ionescu-Șișești” felicitări organizatorilor, Secției de științe medicale din cadrul Academiei Române în persoana academicienilor Irinel Popescu și Victor Voicu și mult succes lucrărilor Sesiunii aniversare!